Memoriu după refugiul din Maramureș – 3 septembrie 1940

Flora Dr. Iuga, din Vișeu, sub amenințarea armelor s-a refugiat din Vișeu, inițial la Vatra Dornei, apoi la Craiova. Ea era învățătoare și directoarea școlii de ale cărei acte s-a îngrijit să fie evacuate la Alba Iulia. N-a apucat căci în gara din Sighet – bandiții (n-a vrut să-i numească pe ungurii răzvrătiți care atacau orice convoi pentru a se înfrupta) precum au procedat și cu lenjeria internatului. Pentru a nu fi spânzurată de comitetul ungurilor din Sighet a abandonat inventarul școlii și după peripeții a ajuns la Vișeul de Sus unde își avea soțul, avocat și proprietar de bancă. Familia Iuga era cunoscută prin faptul că cel investit în funcția de prefect de Maramureș, fusese consilier tehnic în delegația românească care a semnat tratatul de pace de la Paris.

Voluntari din Corpul de la Darnița

Familia Iuga era cunoscută ungurilor din loco, dar nu numai, și prin faptul că Gavril Iuga pe front a fost unul dintre organizatorii grupului de voluntari români de pe frontul din Rusia, și autorul Declarației de la Darnița[1].

El avea o sentință de condamnare la moarte date de către unguri în 1916, după ce a căzut prizonier la ruși și s-a înrolat voluntar în Armata română! Sub noua ocupație ungurească pe „lista neagră” figura și avocatul-bancher și învățătoarea româncă. Singura lor scăpare a fost plecarea urgentă.

[1] La 24 aprilie 1917, a fost organizată o întrunire a ofițerilor români din Rusia, în cadrul căreia s-a decis să fie trimis un memoriu guvernului provizoriu al Rusiei, guvernului român, guvernelor statelor occidentale aliate, precum și reprezentanților celorlalte națiuni minoritare din Austro-Ungaria. Pentru redactarea acestui memoriu a fost alcătuită o comisie formată din locotenentul Pompiliu Nistor (medic), Simion Gocan (preot), Emanoil Isopescu (profesor), Victor Deleu, Octavian Vasu, Nicolae Nedelcu, Gavrilă Iuga, Vasile Chiroiu, Trifon Ghilezan (avocați). Două zile mai târziu a avut loc adunarea tuturor voluntarilor români concentrați în lagărul de la Darnița, care a adoptat în unanimitate memoriul-manifest, cunoscut ca „Declarația de la Darnița”. Acest document a exprimat dorința poporului român din Austro-Ungaria de a dispune de soarta sa, anticipând cu un an și jumătate Declarația de autodeterminare de la Oradea (12 octombrie 1918). Documentul subliniază încă din primul paragraf scopul unic al constituirii Corpului Voluntarilor Români din Rusia: „[...] Astăzi, când noi Românii - ca și celelalte neamuri subjugate - ne-am convins definitiv, că nouă ca Români nu ne mai e posibilă existența în cadrele statului austro-ungar, noi cari în limbă, în cultură, în structura socială și în întreaga ființa noastră etnică și politică formăm un trup unic și nedespărțit cu toate celelalte părți constitutive ale națiunii române, cerem cu voință nestrămutat încorporarea noastră la România liberă, pentru a forma împreună cu ea un singur stat național românesc, pe care îl vom zidi pe bazele celei mai înaintate democrații. Pentru acest ideal ne punem în cumpănă tot ce avem, viața și averea noastră, femeile și copii noștri, viața și fericirea urmașilor noștri. Și nu ne vom opri, până ce nu vom învinge, ori vom pieri. Corpul Voluntarilor Ardeleni și Bucovineni s-a constituit în 1917 și era format din aproape 2.000 de luptători, din care 250 ofițeri și 250 subofițeri, ce avea ca scop eliberarea Ardealului și unirea lui cu țara. Corpul Voluntarilor Români a fost recunoscut oficial de Ministerul de Război al României în februarie 1917.

Familia Iuga, înștiințați de autoritățile române despre informația care circula în legătură cu soarta „spânzurării lor”[2] și-a abandonat întreaga avere, o casă cu 11 camere, pe care în prezența comandantului Cercului de recrutare a predat-o vecinului Olsavschi Ștef. Refugiul a fost atât de dureros pentru cel care în tinerețe nu-și precupețise viața pentru țară, încât la Vatra Dornei a murit, după un atac de cord suferit, fără să fi fost bolnav. Întreaga poveste redată în memoriul semnat de Flora dr. Iuga.

COPIE 186

MEMORIU 2106

Subsemnata vaduva Flora Dr. Iuga ,profesoara,utilizata la liceul defete " Elena Guza" din Craiova ,refugiata din Maramureş unde eram in calitate de Directoare a liceului de fete " Domnita Ileana " am fost atacată de bandele teroriste maghiare cu armele in 2 Septembrie 1940 si am fost silită sa ma refugiez după ce am trimis lazile cu actele justificative ale scoli inspectoratului din Alba Iulia,lăzi care au fost deschise in gara Sighet de catre teroristi ,ridicandu-se din ele lengeria internatului si dispărand cartea mare de contabilitate .-

In scoală aveam locuinţa mea de directoare 3 camere cu mobilier propriu . Silită fiind sĂ fug ca sa nu fiu spânzurată soarta care-mi era croită in sedinta din noaptea de 1 Septembrie a comitetului maghiar din Sighet ,am ajuns după multe peripeţii la proprietatea mea din Viseul de sus 60 km,unde era soţul meu Gavril Iuga ,fost prefect al Maramuresului ,consilier technic la conferinţa de pace din Paris,organizatorul legiunilor române de voluntari din imperiul rusesc şi autorul declaraţiei dela Darniţa ,etc,pentru care fapte a fost condamnat la moarte de Curtea martiala maghiara din Casovia .-

In dimineata zilei de 3 Septembrie somati de colonelul roman comandantul cercului de recrutare Viseul de Sus ,Andrei Dragomir care a falat ca a doua zi vom fi executaţi ,după părăsirea localităţii de catre armata română,am fost ridicaţi de armată şi siliţi să ne refugiem fără nimic la Dorna Vatra. In Viseul de Sus am lăsat casa noastră proprie cu 11 camere,predand cheile in fata Dlui colonel unui avocat vecinDr.Olsavschi Stef. ca prieten ,rugandu-l să aibe grije de averea noastra pănăla noui dispoziţiuni .-

Soţul meu avea bancă proprie şi birou avocatial . In Dorna Vatra,de durerea pierderi ce a trebuit să incerce neamul romanesc ,a murit subit de cord ,fara sa fie bolnav in prealabil

Intreaga mea avere a fost confiscata de comendăirea militara maghiara / munţi,gradini, case,/intreg mobilierul furat şi răvăşit şi transportat de 3 ori in alte şi alte case din Vişeu, ,incat ce mi- a ,mai ramas ,nu s decât ruină . Avocatul Olsavschi devenind mare ungur ,a fost numit şeful judecatoriei din Viseu .

Sub comanda D.sale ,s'au intamplat toate nelegiuirile de 1.1/2 an,am incercat să-mi salvez ceva fără nici un rezultat Acasa nu mă pot duce ,mi s'a comunicat ,că voi fi arestată in clipa cand am pus piciorul pe teritoriul cedat .- Mobilierul dela scoală mi-a fost la fel sechestrat si devastat de urmaşul meu la direcţiune ,de profesorul Simoncovici,fiind silită să plătesc 85407 lei ,bani ce am trecut prin acte justificative şi predat Ministerului Educatiei "ationale din Bucuresti ,primind decontare faţă de gestiunea mea de directoare .-

După ce am depus această sumă ,rămăşiţele mobilierului le-am putut ridica printr'un reprezentant al meu şi transporta in România . Toată averea mea din Vişeu ,mobilă şi imobilă se află subdiferite pretexte sechestrată .-

Rog binevoiţi a interveni ca să-mipot salva ce mi-a mai ramas ,facand o anchetă amănunţită asupra tuturor chestiunilor aparţinatoare mie prin lăsământ testamentar ,fiind unica moştenitoare universală a averii soţului meu .

1-Nu am lasat averea fara stapân ,Dr.Olşavschi Stefan a ramas administrator,incredinţaţi de soţul meu cu soţia D-sale Rednic Margareta,a căror fiică infiată ,a fost bursieră Statului Roman la scoala normala din Turnu Magurele .-

Domnia lor sunt autorii morali ai jafurilor comise de curatorii irresponsabili Demek,Marcovici,inainte de decesul soţului meu / intamplat la 4 Octombrie 1940 /si după moarte :

./....

[2] Vă reamintesc episodul spânzurtării a peste 10.000, practicat de nobilul colonel P, în 1919. Vezi Constantin Moșincat, *Generalul H.M. Bertheloth, prima vizită în Ardeal după Marea Unire,* Ed. Tipo MC, Oradea 2018

Anton Kora, ce se poate vedea din diferenţa inventarelor .-

2. Eliberarea mobilierului aruncat în stradă din casa mea unde samovolnic au introdus pretura maghiara cu o chirie ridicolă de 50 pengö lunară pe 12 camere, grădină, etc., iar eu plătesc pe o mizerabilă cameră cu lucrurile mele sechestrate 15 pengö cea mai eftină chirie din localitate. Evacuarea imediată a casei mele de pretura maghiară .-.

3. Ordonarea ridicării celor 85407 lei de catre tatăl meu vicar Stefan Buzilă Szentjozsef Beszterce Naszod megye, depuşi la liceul de fete din Sighet, valoarea actelor justificative aduse de mine şi decontate în România la Ministerul Educatiei Nationale .-

Urmaşul meu la directie Simoncovici Emeric, a cerut sechestrarea ilegal a mobilierului meu pentru suma de mai mu sus ca să mă poată fura .-

4. Rambursarea pagubelor mele după actele şi inventarele ce instruesc cauzele mele dela avocatul meu Dr. Tiberiu Kölösy Sighet .-

5. Să se predea tatălui meu cele 7 lăzi de acte şi documente sechestrate şi duse la primărie din ordinul preturei intru'cat lipsesc o sumedenie de cambii şi acte ale băncii Viţeului din casa mea devastată, a carui director a fost soţul meu pentru cari lipsuri am procese la Tribunalul Maramuresului cu foştii acţionari rămaşi acolo.-

Craiova la 5 Martie 1942.

Cu profundă stimă

vad. Flora Dr. G. Iuga
de Seliţte

către

Comisia mixtă germano-italo-română

Prefectura Turda

Pentru conformitate,

Delegatul M. Sp. E. pe lângă Comisia Italo-Germ. de România

A.M.R., fond 5417. dos. 914, p. 186-187